

УДК [338.46-048.445:796.035](477)

КЛАСИФІКАЦІЯ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИХ ПОСЛУГ В РИНКОВИХ УМОВАХ

I. Стахів

Львівський національний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена проблемам класифікації спортивно-оздоровчих послуг в ринкових умовах, а також сутності надання послуг спортивно-оздоровчою сферою. Наведено класифікацію досліджуваних послуг, яка розроблена на основі досліджень автора.

Ключові слова: спортивно-оздоровчі послуги, ринкові умови, економічний добробут, здоров'я, фізична культура.

Вступ. Фізична культура є складовою загальної культури суспільства, засобом зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових, інтелектуальних здібностей і гармонійного формування особистості людини. Органічною частиною фізичної культури є спорт, соціальна цінність якого обумовлена його стимулюючим впливом на поширення його серед різних верств населення.

Масові оздоровчі, фізкультурні і спортивні послуги, спрямовані на широке залучення населення, особливо молоді, до регулярних занять фізичною культурою і спортом, сприяють зміцненню його здоров'я, підвищенню розумової і фізичної працездатності досягнення економічного зростання в країні. Більшість з спортивно-оздоровчих послуг є платними, найпопулярнішими - гімнастика, легка атлетика, плавання, лижний, велосипедний спорт, спортивний туризм, спортивні ігри, стрільба та інші.

Дослідження теоретичних і прикладних проблем економіки спорту в умовах ринку проведені в роботах ряду зарубіжних дослідників, у тому числі Арчера Б.Х., Девідсона Р., Каза Ж., Каспара К., Каулом Р.Н., Кінтрі М., Кріппендорфа І., Макінтоша Р.У. та інших.

Проте серед них та інших наукових праць, практично немає робіт, в яких би наводилася чітка класифікація спортивно-оздоровчої послуг в умовах формування в Україні основ соціально орієнтованої економіки ринку.

Постановка завдань. Актуальність написання статті обумовлена тим, що проблема ефективного надання спортивно-оздоровчих послуг на території України належить до слабо розроблених.

Метою данної статті є аналіз класифікації спортивно-оздоровчих послуг, що допоможе в подальших дослідженнях сформулювати чітке уявлення про процес надання досліджуваних послуг.

Результати. Галузева структура народного господарства характеризується переліком галузей, окремих виробництв і видів діяльності, що виділилися в економіці країни на основі суспільного розподілу праці, сформованими між ними пропорціями в розподілі ресурсів і масштабах виробництва, міжгалузевими взаємозв'язками, що проявляються в обміні товарами та послугами.

В основу класифікації галузей народного господарства можуть бути покладені різні принципи, що відображають способи відокремлення однорідних видів діяльності в одну класифікаційну одиницю.

Результатом господарської діяльності в будь-якій галузі народного господарства є виробництво певного продукту. Виробництво матеріального продукту характерно для галузей виробничої сфери, інтелектуального продукту, а також робіт і послуг - для галузей невиробничої сфери.

Продукт виробничо-економічної діяльності в матеріально-речовій формі, являється матеріальним та інтелектуальним продуктом, який виступає як об'єкт купівлі-продажу і називається товаром [2, с. 105]. Виробництво і споживання товарів відокремлено в часі. У зв'язку з цим товари можуть бути накопичені безпосередньо у вигляді багатства.

Необхідно мати на увазі, що в галузі «фізична культура і спорт» існують підприємства з виробництва спортивних товарів. Однак фізична культура і спорт є однією з галузей невиробничої сфери, результатом праці в якій виступають послуги.

Послуга є специфічним продуктом праці, котрий не набуває речової форми і споживча вартість якого, на відміну від матеріалізованого продукту (товару), заключається в корисному ефекті живої праці, який може бути об'єктом купівлі-продажу, предметом споживання [3, с. 91].

На відміну від товару, виробництво і споживання послуг відбувається одночасно, тому вони, як правило, не можуть бути накопичені. Разом з тим наслідки споживання послуг галузі «фізична культура і спорт» можуть мати матеріальний і довготривалий характер (у вигляді підвищення рівня здоров'я, фізичної підготовки, зростання добробуту країни тощо). Ефект від споживання послуг залежить не тільки від умов їх виробництва, а й від умов споживання. Корисний ефект спортивно-оздоровчої послуги є результатом спільних зусиль її виробника і споживача.

Розвиток процесів індивідуалізації масової продукції сфери матеріального виробництва в умовах ринкових відносин призводить до взаємопроникнення сфер матеріального і нематеріального виробництва.

Говорячи про особливості виробництва і споживання спортивно-оздоровчих послуг необхідно мати на увазі, що ці процеси тісно пов'язані з споживанням матеріальних послуг (прокат, ремонт спортивного інвентарю, обладнання тощо) і товарів (спортивний одяг та взуття, спортивний інвентар, обладнання тощо) [1, с. 68]. Названі матеріальні послуги та товари самі по собі, як правило, не є безпосереднім продуктом спортивно-оздоровчої сфери. Іншими словами, спортивно-оздоровчі послуги, матеріальні послуги та товари споживаються в єдиному комплексі, у зв'язку з чим зростання попиту на нематеріальні послуги неминуче тягне за собою ріст попиту на матеріальні послуги та товари.

Сфера спортивно-оздоровчих послуг останнім часом набуває динамічного розвитку, що свідчить про неабияке її майбутнє. Однак наявна матеріальна база за багатьма параметрами не відповідає характеру і масштабу попиту. Крім того, у багатьох верствах населення бракує належного розуміння важливості цієї справи, формуванню якого мали б прислужитися система виховання, соціальна реклама, активна діяльність суб'єктів бізнесу щодо просування своїх послуг на ринок.

Платні спортивно-оздоровчі послуги є результатом процесу економічно корисного впливу суб'єкта, при якому відбувається зміна стану об'єкта такого впливу, або нематеріальних цінностей (покращення рівня здоров'я, емоційного та морального стану), що належать даному об'єкту на певних умовах, що відбувається в результаті діяльності суб'єкта, за що він отримує плату від об'єкта впливу.

Однією з необхідних умов ефективного виробництва та реалізації спортивно-оздоровчих послуг галузі «фізична культура і спорт» є уявлення про них у реальному спектрі в умовах ринкових відносин. Розвиток матеріального виробництва, що є фундаментальною основою прогресу сфери послуг, а також розподіл праці у невиробничій сфері призвели до різноманітності видів послуг у галузі «фізична культура і спорт» [4].

Заняття спортивно-оздоровчими послугами, спортом, туризмом дозволяють збільшити загальний час занять фізичними вправами, виконати тижневий обсяг рухової активності, прискорюють процес фізичного удосконалення, є одним із шляхів покращення економічного добробуту в країні.

В даний час існують міжнародні та національні класифікації послуг, причому, базуючись на східних критеріях, підходи в різних країнах будуються з урахуванням національних особливостей. При цьому різноманіття видів послуг та їх динамізм зумовлює труднощі (а фактично, - неможливість) вироблення єдиної наукової платформи для проведення робіт з систематизації послуг.

Спектр спортивно-оздоровчих послуг галузі «фізична культура і спорт» можна класифікувати з використанням різноманітних підстав, що наведено на рисунку 1.

Отже, можемо виділити специфічні особливості процесу надання спортивно-оздоровчих послуг, які полягають у виконанні соціально-економічних функцій (виховної, лікувально-оздоровчої, відтворювальної, розвиваючої, національно-патріотичної, інформаційної, дозвільної), широкому поширенні колективної форми їх споживання, ступеня безпосередньої участі (фізично активному і пасивному) покупця в процесі споживання послуги, які залежно від її бісекторальної природи відрізняються наявністю ряду ознак:

- для сектора послуг масової фізичної культури: споживчою та інвестиційною спрямованістю, наявністю організованого і неорганізованого сегмента, специфікою оцінки якості послуги (можливістю оцінки тільки при систематичному їх споживанні), методичному супроводі, синергетичному соціально-економічному (громадському) та індивідуальному ефекті;

- для сектора послуг спорту високих досягнень - наявністю як видовищного, так і пропагандистського ефекту.

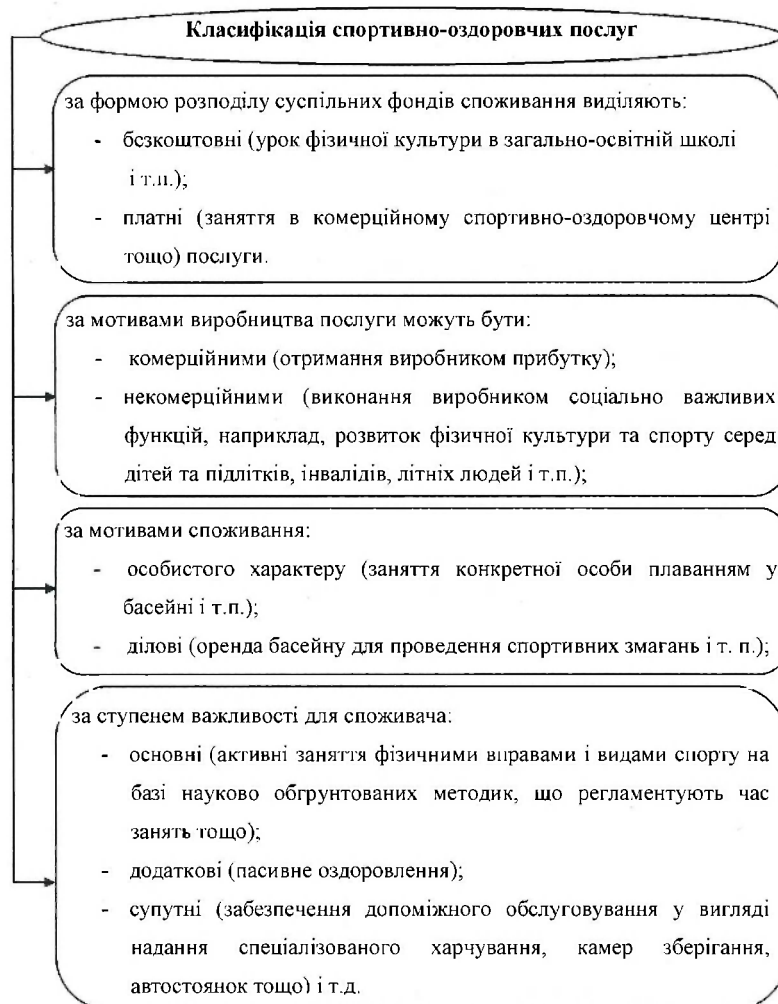


Рис. 1. Класифікація спортивно-оздоровчих послуг
[розробка автора на основі проведеного аналізу]

Класифікаційні підходи та критерії, що застосовуються у вітчизняній та іноземній сервісології, досить різноманітні, і тому доцільним є спробувати на основі критичного аналізу наявних систем впорядкування безлічі видів послуг у сфері фізичної культури і спорту відобразити своє бачення цієї важливої проблеми, яка, маючи безумовне теоретичне (науково-пізнавальне) значення, грає важливу роль і в практичній площині. Зокрема, наявність уніфікованого підходу до класифікації послуг на спортивно-оздоровчому ринку дозволили б упорядкувати і спростити методологію статистичного обліку (яку сьогодні складно назвати задовільною), що в свою чергу, збільшило б достовірність наукового аналізу соціально-економічних процесів, що відбуваються на ринку послуг фізичної культури та спорту, і дозволило б державним і регіональним органам влади ефективніше регулювати даний ринковий сегмент.

Проблема вдосконалення роботи над класифікацією того чи іншого виду діяльності - наукова і прикладна задача, що має перманентний характер, оскільки завжди актуальним є облік специфічних особливостей регіону, що мають властивість динамічно змінюватися, з'являються нові види послуг, витісняючи застарілі й інші фактори.

Висновки. Окремі позиції послуг даної сфери повинні носити пакетний характер (такі як, наприклад, заняття фітнесом, відвідування тренажерних залів, плавальних басейнів і т.д.). Відсутність наукової, як правило, індивідуальної методики занять може не просто нівелювати якість надаваних послуг у даній сфері, але й не принести задоволення існуючої потреби або навіть мати негативні наслідки для здоров'я споживача.

В статті проаналізовано класифікацію спортивно-оздоровчих послуг, а також наведено розроблену автором класифікацію на основі досліджень спортивно-оздоровчої сфери.

Специфіка надання спортивно-оздоровчих послуг полягає також у синергетичному зростанні ефекту на рівні суспільної та індивідуальної користі, коли відповідні заняття сприяють не тільки збереженню здоров'я, але й зростанню продуктивності праці.

1. Галкин В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.В. Галкин. - М.: Кнорус, 2006. – 291 с.
2. Золотов И. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта / М. И. Золотов, В. В. Кузин, М. Е. Кутепов, С. Г. Сейранов. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 432 с.
3. Пашук О.В. Маркетинг услуг: стратегічний підхід / О.В. Пашук. – Київ, 2005. – 558 с.
4. Приступа Є. Н. «Спорт в Україні може консолідувати націю» / Є.Н. Приступа// [Електронний ресурс] режим доступу: <http://ldufk.edu.ua/index.php/inPage27/articles/jevgen-pristupa-sport-v-ukrajini-mozhe-konsoliduvati-nacij.html>.

MARKET CONDITIONS

I. Stakhiv

Ivan Franko National University of Lviv

The article presents the classification of sport and wellness services, developed on the basis research of the author. Devoted to the problem of classification of sports and recreation services in the market, and service delivery essence of sports and wellness sphere.

Actuality article writing due to the fact that the problem of efficient provision of sports and wellness services in the territory of Ukraine belongs to the poorly developed.

The purpose of the given article is to analyze the classification of sport and wellness services that will help in further studies to form a clear picture of the provision of services which are investigated.

In the article the classification of sports and wellness services, and are developed by the author based on classification research for sport and wellness sphere.

Specificity of providing sports and wellness services is also in synergistic growth effect on the level of social and individual benefits when appropriate classes contribute not only to the preservation of health, but also increase productivity.

Keywords: sports and wellness services, market conditions, economic welfare, health, physical culture.

КЛАССИФИКАЦИЯ СПОРТИВНО - ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ РЫНКА

И. Стахів

Львовский национальный университет имени Ивана Франка

Статья посвящена проблемам классификации спортивно-оздоровительных услуг в рыночных условиях, а также сущности предоставления услуг спортивно-оздоровительной сферы. Приведена классификация исследуемых услуг, которая разработана на основе исследований автора.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительные услуги, рыночные условия, экономическое благосостояние, здоровья, физическая культура.